

HUR VAR DET INNAN DESIGNEN FANNS?

Nu för tiden är det mesta industriellt tillverkat – i en fabrik, men för 200 år sedan var nästan allt gjort för hand. Då var det ofta samma person som formgav och tillverkade en sak.

Vi går till Blekingegården. Nu är vi i den förindustriella tiden – tiden innan det fanns industrier och fabriker. De flesta bodde på landet och brukade jorden.

NR 1 BLEKINGEGÅRDEN

Vi är nästan 200 år tillbaka i tiden. Året är 1815. Här bor Carl och Elna med dottern Hanna 2 år, en dräng och två pigor. De som bor här har det bra. De har mat för dagen och flera djur.

Vad hade man för saker? Hur ser sakerna ut?

Det finns några ovanliga och mycket välgjorda stolar i huset. De har en vackert skuren dekoration. Titta på dem! Beskriv en av stolarna!

Här finns enkla redskap som slevar, träskålar, trebenta grytor och annat som man använde varje dag för matlagning. De var sållan utsmyckade eller dekorerade.

Ser du hackekniven?

Den kan smeden i byn ha gjort. Det finns en lagrad träkanna. Formen är styrd av tillverknings sättet.

Hur är den gjord?
Är den dekorerad?

De som var bönder tillverkade ofta sina saker själva. Man hade självhushållning så långt som möjligt. Men minst en gång om året när det var marknad åkte familjen hästskjuts till Karlshamn. Då handlade man på marknaden och hos hantverkare i staden. Hantverkarna där var specialister med lång utbildning. Silversmycken, kopparbunkar, tennfat och sidentyg var sådant som man köpte i stan. I korgen ligger några stadsköp – titta på dem!
Bilderna i korgen är ett kistebrev, hur tror du det är gjort?

Vi går vidare till Arbetarbostaden. En ny tid har kommit. Sverige har blivit en industrination och fabriker har börjat massproducera varor.

NR 2 ARBETARBOSTADEN

Nu har vi rest lite mer än 100 år framåt i tiden. 1924 flyttar Nils och Siri hit med sonen Ninne, och 1930 föds dottern Siv.

Nu är Sverige ett industrialiserat land. Det finns helt nya typer av föremål, saker som inte fanns i Blekingegården, t.ex. fotografierna på väggen.

Se på den lilla ovala bilden där Siri och Nils sitter i soffan!

Ge andra exempel på nya typer av föremål!

Lägg märke till köksutrustningen, här finns inte så mycket av trä. Nu finns nya material i emaljerade grytor och hinkar, zinkbaljor och flintgodstallriker.

Vad är kannan på spisen gjord av?

Här finns nya uppfinningar som är gjorda och ritade av ingenjörer och i första hand formgivna utifrån funktionen: till exempel köttkvarnen. Beskriv köttkvarnen! Hur är den tillverkad?

En del saker har Nils och Siri gjort själva. Siri sydde och broderade. Nils var målare och fick se många andra hem. Han visste vad som var modernt. Han målade möblerna i en blågrön färg och valde en ljus tapet. Nils och Siri ville ha ett litet hem.

Jämför stolarna med dem som finns i Blekingegården. Tror du att dessa är lättare eller svårare att tillverka?

Nils älskade att läsa. Han var arbetslös ibland på vintrarna när det var för kallt att måla. Då läste han mycket. Bokhyllorna med alla böcker visar att det är en beläst person som bor här. Så är det ju att man visar något med alla saker man omger sig med. Sakerna är som ett språk, ett tyst språk – symboler för något.

konsten. Hans namn var Gösta Adrian Nilsson. Han var konstnär, och kallades GAN eftersom han signerade sin konst så.

DE NYA KONSTEN - MODERNISMEN
För första gången behöver konsten inte avbilda verkligheten. Många olika stilar utvecklas. För GAN var den abstrakta konsten en befrielse.

Se på hans målning - bilden med lyftkranen, nr 97. Vad ser du? Var finns det rörelse? Vilken tid på dygnet är det? Se på den svartvita bilden med tåget och tele-stolparna, nr 96. På vilket sätt liknar den en serieteckning?

Man trodde mycket på maskinerna och att allt skulle bli mycket bättre med dem. Industrialismen gjorde att man kunde tillverka allt fler saker allt snabbare. Men det fanns också nackdelar med maskintillverkningen. En del oroade sig för att världen skulle svämmas över av billiga och fula saker.

Många av de unga konstnärer som var med och skapade den nya konsten skulle komma att arbeta med design - tillsammans med ingenjörer och hantverkare. De nya tankarna om konst och om vad som var vackert påverkade därför formgivningen av föremål.

Se på kannan av Riemerschmidt, nr 110. Vilka grundformer har han tänkt på när han gjorde den?

Om du fortsätter framåt ser du många kannor. Välj en kanna och jämför den med de du sett i Blekingegården och Arbetarbostaden.

Kanna nr 225 är gjord av Wiwen Nilsson, en ung silversmed från Lund. Kannan är helt handgjord. Konsthantverket påverkades också av den nya konsten. Ser du att den liknar målningarna vi tittat på? GAN och Wiwen träffades i Paris 1925 efter första världskriget. Hemma i Lund kom de att arbeta tillsammans med formgivning ibland.

Här finns två stolar av stålror. Leta upp dem och beskriv en av stolarna lite mer noggrant.

KAN EN MASKIN VARA VACKER?

Titta i sista montern. Här finns saker för hushållet och hemmet. Den elektriska kannan är industritillverkad.

Hittar du hushållsassistenten högst upp? Kommer du ihåg köttkvarnen i Arbetarbostaden? Jämför den med hushållsassistenten!

Efter andra världskriget började allt fler arbeta som industridesigners i Sverige. Ralph Lysell och Alvar Lenning som formgivit kannan respektive assistenten var bland de första som kallade sig så. Nu anställdes allt fler formgivare vid olika typer av industrier.

Under 1900-talets andra del har designen fått en allt viktigare roll och berör alla saker runt omkring oss och livets alla områden.

Vi går till Vita Huset och "Modernismen. En ny konst. En ny värld." Konstnärerna kommer till industrin - designen växer fram under 1900-talet.

NR 3 MODERNISMEN

Vi börjar i rummet bredvid hissen, mitt i utställningen.

Städerna växte, elektricitet, stora skyltfönster, tåg, flygplan och bilar förändrade dem. Så mycket var nytt. I stora städer som Paris och Berlin utvecklades den nya konsten. Man träffades på kaféer och diskuterade konst och filosofi.

1914, vid samma tid som Siri flyttade in till staden Lund från sina föräldrars bondgård för att arbeta, reste en man från Lund till Berlin för att studera den nya

NU HAR DU SETT på minst fyra föremål från varje utställning: Jämför dem och diskutera kring frågorna på första sidan.

DU KAN OCKSÅ DISKUTERA:

- funktionen, tror du att sakerna fungerar bra eller dåligt
- vad man har tagit mest hänsyn till: utseende material och teknik eller att det skall fungera.

TROR DU ATT DET ALLTID HAR VARIT VIKTIGT FÖR MÄNNISKOR HUR SAKERNA OMRINGRER DEM SER UT?

HAR DU TÄNKT PÅ?

Det som görs för hand idag med konstnärlig omsorg om formen kallas för KONSTHANTVERK. Konsthantverkaren formger själv sina saker. Idag tycker vi ofta att det handgjorda är extra värdefullt.

FÖRSLAG TILL UPPFÖLJANDE ÖVNINGAR I KLASSRUMMET FINNS I LÄRARHANDLEDNINGEN.

TEXT: Karin Schönberg
PEDAGOG: Yvonne Sandberg
LAYOUT: Emma Fager FOTO: Viveca Ohlsson

ÖPPETTIDER

15 april - 30 september: Dagligen kl.11-17
1 oktober - 14 april: tis - sön kl.12-16
(Begränsat antal hus öppna)
Stängt: Långfredag, påskafton,
midsommarafton, julafton, juldagen
och nyårsafton.

KULTURENS ADRESSER:

Besöksadress: Tegnérspplatsen

Reception och butik:

Telefon: 046 - 35 04 00

Program och utställningar:

Telefon: 046 - 35 04 10

Postadress: Box 1095, 221 04 Lund

www.kulturen.com

info@kulturen.com

BOKNINGAR:

För bokning av visningar på Kulturen:

Telefon: 046 - 35 04 32

E-post: bokning@kulturen.com

WWW.KULTUREN.COM

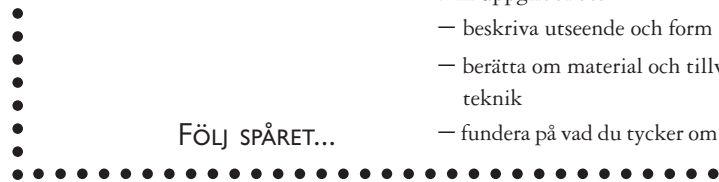
DESIGNSPÅRET

PÅ SPANING EFTER DESIGN
FRÅN HANTVERK TILL INDUSTRIALISM

DESIGNHISTORIA FÖR HÖGSTADIET
OCH GYMNASIET.

FÖLJ SPÅRET...

VÅRA SAKER

Runt omkring oss finns en mängd föremål, saker som vi använder varje dag eller bara tittar på ofta.

Varför ser sakerna ut som de gör?
Vem har bestämt hur de ska se ut?

VAD ÄR DESIGN?

Design är att ge form – formgivning. Att fundera ut hur ett föremål skall se ut och hur det skall fungera. Att göra ritningar och modeller innan en sak tillverkas.

Det vi kallar design har vuxit fram under 1900-talet.

UPPGIFT

Vi ska besöka tre utställningar och se på fyra saker: en stol, en bild, en kanna och ett köksföremål i varje utställning.

Din uppgift är att

- beskriva utseende och form
- berätta om material och tillverknings teknik
- fundera på vad du tycker om föremålen

FÖLJ SPÅRET
UT I MUSEET